

УДК 657.92
657.6-051:174
Прегледни рад

др Бојан
САВИЋ*

Концепт материјалности - *conditio sine qua non* високе исказне моћи финансијских извештаја

Резиме

Концепт материјалности представља својеврсни филтер приликом одабира информација које треба исказати у финансијским извештајима. Реч је о томе да се на основу професионалног просуђивања утврђује значај текућих околности, као и трансакција и догађаја из пословања. Наведени концепт тангира све кључне аспекте припремања финансијских извештаја - признавање, мерење, приказивање и обелодањивање. Будући да се као примарни корисници финансијских извештаја јављају постојећи и потенцијални инвеститори и кредитори, концепт материјалности доприноси да се финансијски извештаји припреме тако да измире информационе потребе наведених билансних адресата. Према МРС 1 - Приказивање финансијских извештаја и МРС 8 - Рачуноводствене политике, промене рачуноводствених процена и грешке, информација је материјално значајна уколико се њеним изостављањем, погрешним приказивањем или замагљивањем са разлогом може очекивати да ће се извршити утицај на садашње и будуће одлуке примарних корисника финансијских извештаја опште намене. Иако на први поглед делује да је реч о једноставном концепту, у пракси финансијског извештавања неретко се јављају бројне дилеме приликом одлучивања коју информацију треба приказати у финансијским извештајима.

Циљ рада је да укаже на улогу и значај материјалности, као и кључне изазове са којима се приликом тумачења и имплементације наведеног концепта састављачи финансијских извештаја могу суочити. Наиме, неадекватно разумевање и примена концепта материјалности резултираће не само конципирањем и

* Доцент, Пољопривредни факултет Универзитета у Београду
Примљено: 20.4.2019. Прихваћено: 30.4.2019.

применом неодговарајућих рачуноводствених политика, већ и приказом неоптималног - превеликог или недовољног обима финансијских информација. У наведеним околностима значајно се отежава разумевање приказаних информација, што последично доводи до информационе асиметрије и њених негативних последица. Ово, надаље, услед неадекватне исказне моћи финансијских извештаја, онемогућава ефикасну комуникацију са учесницима на финансијским тржиштима и истовремено омета оптималну алокацију ресурса.

Кључне речи: *материјалност, исказна моћ финансијских извештаја, рачуноводствене политике, професионално просуђивање, МСФИ.*

Увод

Материјалност представља концепт који се користи у финансијском извештавању и који, као и остали принципи уредног књиговодства и рачуноводствени концепти, обезбеђује смернице које састављачима финансијских извештаја пружају подршку приликом професионалног просуђивања. Кључна одлука коју у процесу финансијског извештавања треба донети јесте које догађаје, трансакције и информације треба приказати; као и шта је то што је корисницима финансијских извештаја значајно. Решавање наведене дилеме има далекосежне импликације, како на приказ економске реалности предузећа и ефективност одлучивања примарних и осталих корисника, тако и на благостање корисника финансијских информација, али и самог предузећа. Наиме, кроз признавање и мерење ефеката насталих економских промена, састављачи утичу на исказну моћ финансијских извештаја. Адекватно разумевање концепта материјалности треба да омогући приказивање свих информација које су релевантне за кориснике. Тиме се истовремено опредељује и информациони јаз, односно степен информационе асиметрије између менаџмента, који је одговоран за састављање финансијских извештаја с једне, и корисника, са друге стране. Отуда се може рећи да је у питању концепт чије разумевање и правилна примена су од значаја за рачуновође, ревизоре, али и кориснике финансијских извештаја.

Као примарни корисници финансијских извештаја, у складу са Концептуалним оквиром за финансијско извештавање, јављају се даваоци капитала - постојећи и потенцијални инвеститори и повериоци. За ефикасно функционисање тржишта капитала од посебног значаја је обезбеђење висококвалитетних финансијских извештаја. С обзиром на околност да у пракси преовладава тзв. получврста форма ефикасности тржишта капитала, извесно је да је одређени степен информационе асиметрије увек присутан на релацији: давалац капитала - предузеће. Кроз интерпретацију концепта материјалности састављачи између осталог опредељују обим финансијских информација које ће бити приказане. Неадекватно тумачење и разумевање наведеног концепта у том смислу може значајно да повећа степен информационе асиметрије. Тако, на пример, уколико састављачи финансијских извештаја примене праг материјалности који је нижи од оптималног, то ће резултирати приказивањем ефеката неких догађаја и трансакција који нису значајни, чиме ће се обим при-

казаних информација повећати. Тиме ће, поред постојеће комплексности финансијских извештаја, обелодањивање превеликог обима информација корисницима отежати сналажење у финансијским извештајима и разумевање приказаних информација. Са друге стране, примена високог прага материјалности може резултирати изостављањем информација о догађајима и трансакцијама које јесу материјалне, чиме се такође повећава степен информационе асиметрије. У оба претходно наведена случаја неадекватна исказна моћ финансијских извештаја резултираће погрешним одлукама корисника.

Важна последица неадекватног разумевања и примене концепта материјалности може бити и имплементација неодговарајућих рачуноводствених политика, што ће се одразити и на квалитет приказаних информација. Отуда је питање материјалности у финансијским извештајима кључно за све учеснике у ланцу финансијског извештавања.

У складу са претходно наведеним, циљ рада је да укаже на улогу и значај материјалности, као и кључне изазове са којима се приликом тумачења и имплементације наведеног концепта састављачи финансијских извештаја могу суочити. Рад је конципиран тако да се најпре указује на улогу и значај концепта материјалности, као и професионалног просуђивања рачуновођа при имплементацији наведеног концепта, затим се разматрају изазови који се том приликом могу јавити, као и кључне рачуноводствене политике које доприносе високој исказној моћи финансијских извештаја. Истраживање се заокружује разматрањем концепта материјалности из перспективе ревизије финансијских извештаја.

1. Улога и значај концепта материјалности у финансијском извештавању

Концепт материјалности представља рачуноводствену конвенцију која састављачима финансијских извештаја пружа могућност да, с једне стране, занемаре све тривијалне ставке, док са друге стране захтева да се све важне информације прикажу у финансијским извештајима. Материјалност представља релативну меру која захтева да се сви аспекти и околности детаљно размотре пре доношења одлуке о томе које финансијске информације треба обелоданити¹.

Концепт материјалности може се посматрати из најмање три перспективе: перспективе састављача финансијских извештаја, перспективе корисника финансијских информација и интегрисане перспективе која обухвата комбинацију претходне две и у чијем фокусу су истовремено састављач и корисник финансијских извештаја². Дефиниција материјалности садржана у МСФИ полази од перспективе састављача финансијских извештаја.

Према МРС 1 - *Приказивање финансијских извештаја* и МРС 8 - *Рачуноводствене политике, промене рачуноводствених процена и грешке*, информација је материјално значајна уколико се са разлогом може очекивати да ће се њеним изостављањем, погрешним приказивањем или замагљивањем извршити

1) Bazley M., Hancock P., Berry A., & Jarvies R., (1999), *Contemporary accounting: A Conceptual Approach*, Nelson Thomson Learning, p. 199.

2) Ro, B., (1982), "An Analytical Approach to Accounting Materiality", *Journal of Business Finance & Accounting*, 9(3), p. 398.

утицај на садашње и будуће одлуке примарних корисника финансијских извештаја опште намене.

Материјалност се може посматрати из перспективе састављача финансијских извештаја, примењеног Концептуалног оквира за финансијско извештавање, МСФИ, али и ревизије финансијских извештаја. Будући да се у Концептуалном оквиру дефинишу циљеви финансијског извештавања, примарни корисници и њихове информационе потребе, као и квалитети који финансијске информације чине корисним, проистиче да је материјалност одређена управо наведеним факторима. С тим у вези, сматра се да је суштински битан елемент концепта материјалности разумевање информационих потреба корисника, односно препознавање информација које примарне групе корисника сматрају важним. Између појединих категорија корисника могу се јавити одређене разлике у вези са преферираним информацијама, те отуда оно што једна група примарних корисника сматра значајним не мора да буде важно за остале кориснике³.

Будући да оцена материјалности захтева процену да ли поједина информација може утицати на одлуке корисника, неопходно је разумевање типова корисника финансијских извештаја посматраног ентитета и врста одлука које доносе. Примарним корисницима финансијских извештаја неопходне су информације о ресурсима ентитета, захтевима над тим ресурсима, као и колико ефикасно и ефективно менаџмент ентитета извршава одговорност за поверене ресурсе. Информације садржане у финансијским извештајима корисне су за шири круг корисника, а не само за примарне кориснике. Постоје бројни стејкхолдери (потенцијални инвеститори, повериоци, запослени, добављачи, купци, регулатива и државне агенције, као и шира јавност) који такође информације о одређеном предузећу добијају првенствено из финансијских извештаја опште намене. Отуда МСФИ захтевају да финансијски извештаји на истинит и фер начин приказују финансијски положај, перформансе и новчане токове ентитета, уз додатно обелодањивање, када је неопходно.

Кључне одлуке које примарни корисници доносе на основу информација из финансијских извештаја и информације које могу бити релевантне за њихово одлучивање захтевају разматрање материјалности у контексту евалуације ефеката насталих услед изостављања или погрешног приказивања информација. Уобичајено се очекује да на основу финансијских извештаја корисници доносе одлуке о томе⁴:

- да ли купити, продати или држати инструменте капитала одређеног ентитета у инвестиционом портфолију (постојећи и потенцијални инвеститори). За наведене сврхе посебно су значајне информације о оствареним перформансама, конкурентној позицији предузећа и његовој перспективи;
- да ли одобрити зајам или раније одобрени зајам прогласити доспелим (постојећи и потенцијални кредитори и повериоци). Информације које су важне у овом случају су оне које омогућавају процену кредитне спо-

3) Deloitte, (2015), *Thinking Allowed Materiality*, p. 7.

4) European Securities and Market Authority, 2011, "Consideration of materiality in financial reporting", Consultation Paper, p. 8

способности, односно да ли предузеће може да сервисира дуг, степен финансијског левериџа, зарађивачки потенцијал предузећа. Ово, између осталог, захтева публикување информација о финансијској структури, трошковима, променама пословног модела и стратегијама предузећа, изложености пословном и финансијском ризику и осталог;

- сагласност пословања ентитета са законским прописима омогућава примарним корисницима да утврде потенцијал за будуће нето новчане приливе ентитета.

Из претходног проистиче да препознавање материјалних информација подразумева пре свега разумевање информационих потреба корисника финансијских извештаја, како би се оне ефикасно измириле. Ово даље значи да и у оквиру појединих категорија примарних корисника информационе потребе могу бити хетерогене. Тако, на пример, поједини акционари више се интересују за информације о корпоративном управљању у односу на остале. То је случај када се одлучивање односи на коришћење гласачких права, пре него одлуке о куповини/продаји хартија од вредности. Одређене информације, као што је зарада менаџмента, могу бити материјалне за гласаче, али не и за процену вредности ентитета. На пример, за поједине инвестиционе фондове који поседују учешће у капиталу одређене компаније у свом инвестиционом портфолију може бити важнија примена гласачких права од одлуке о куповини, продаји и држању акција. У наведеним околностима неопходно је да састављачи финансијских извештаја размотре да ли наведена ситуација захтева да се обелодани већи обим информација за поједине категорије примарних корисника⁵.

Истовремено, концепт материјалности налаже да трансакције и догађаји који немају значајан економски ефекат не треба приказивати у финансијским извештајима. У том смислу, материјалност представља имплицитну смерницу рачуновођама о томе шта треба обелоданити у финансијским извештајима, омогућавајући им истовремено да одлуче које информације нису важне. Као могуће смернице могуће је користити захтев за обезбеђењем равнотеже између трошкова креирања информација и њихове корисности, утицај информације на тачност финансијских извештаја у целини, као и релевантност посматране информације за кориснике⁶.

Концепт материјалности прожима целокупно подручје финансијског извештавања. Иако је сам концепт релативно једноставан за разумевање, одсуство одговарајућих смерница и прецизних критеријума за утврђивање материјалности чини примену осталих рачуноводствених принципа кроз призму материјалности веома деликатним питањем.

2. Професионално просуђивање као исходиште за утврђивање материјалности финансијских информација

Професионално просуђивање је кључна вештина састављача финансијских извештаја у условима рачуноводственог режима заснованог на принципима, какав је тренутно случај са професионалном регулативом утемељеном

5) Deloitte, (2015), *Thinking Allowed: Materiality*, p. 7.

6) Ahmed Riahi-Belkaoui, (2004). *Accounting theory*, London, Thomson Learning, p. 227.

на МСФИ. Околност да је пословни амбијент изузетно разноврстан и комплексан доприноси да професионално просуђивање може бити веома изазовно, у смислу да не мора увек постојати само један тачан одговор, због тога што просуђивање подразумева субјективан став рачуновођа о одређеним питањима из домена финансијског извештавања. Просуђивање се може односити на примену рачуноводствених политика, као и на претпоставке и друге изворе за процену неизвесности⁷.

Као што је претходно истакнуто, централни део дефиниције материјалности указује на фокус на кориснике финансијских извештаја и потребу да састављачи процене која информација је важна за одлучивање корисника. Ово надаље претпоставља добро познавање и разумевање специфичности појединих категорија корисника, као и спектар одлука које они доносе на основу финансијских извештаја. Измирење информационих потреба претпоставља да се, између осталог, процени које интерне информације треба укључити у финансијске извештаје опште намене, тј. шта изоставити, шта укључити, и на који начин то приказати.

У изналагању одговора на претходна питања и дилеме, састављачи финансијских извештаја у значајном степену се морају ослонити на просуђивање. У том смислу, неопходно је разумети ко су примарни корисници финансијских извештаја посматраног предузећа и које врсте одлука на бази финансијских извештаја доносе, затим је важно идентификовати информације релевантне за одређене категорије корисника и одредити које од њих су довољно материјалне да се може оправдати њихово приказивање у финансијским извештајима. Такође, неопходно је одабране информације приказати на начин који подржава стицање детаљнијег увида и разумевање појединих сегмената пословања који за примарне кориснике имају највећи значај⁸.

Схватање материјалности може се разликовати између појединих чланова одбора директора, рачуновођа, ревизора и корисника финансијских извештаја, због тога што свако од њих има различите циљеве, мотиве и интересе. Приликом просуђивања да ли је одређена ставка материјална захтева се њено посматрање у контексту финансијских извештаја у целини. Тако, на пример, уколико плаћање на бази акција има незнатан удео у укупним трансакцијама и при том предузеће не обелодани неризичну стопу приноса која се користи за процену вредности наведених акција, то неће значајније утицати на одлуке инвеститора. Међутим, опасност наведеног приступа огледа се у томе што у екстремном случају може довести до значајног редуковања обима обелодањених информација и последично, отежати разумевање пословања предузећа. Отуда предузећа морају настојати да прикажу потпуну финансијску слику тј. економску реалност, а напомене у смислу садржине и начина приказивања у том процесу имају кључну улогу.

Један од кључних захтева за постизање високе исказне моћи финансијских извештаја јесте да просуђивање мора да буде непристрасно и разборито. Фокус приликом процене материјалности информација које треба приказати

7) ISAC (2016), *A Professional Judgement Framework for Financial Reporting Decision Making*, p. 1.

8) European Securities and Markets Authority (2011), *Consideration of materiality in financial reporting*, Consultation Paper, p. 5.

и додатно објаснити у напоменама мора да буде на реалним информационим потребама корисника и то корисника који већину или све своје информационе потребе измирују читањем финансијских извештаја опште намене. Одбор за Међународне рачуноводствене стандарде није, приликом дефинисања материјалности, посматрао инсајдере у предузећу нити инвеститоре који имају атипичне информационе потребе или пак неразумне информационе захтеве. Информације које немају потенцијал да утичу на инвестиционе и кредитне одлуке вероватно нису материјалне. Другим речима, материјалност представља сегмент квалитета релевантности, будући да безначајне информације не могу утицати на одлуке корисника⁹.

Приликом припремања финансијских извештаја састављачи морају одлучити о томе који ниво агрегирања информација је адекватан, односно како да филтрирају и сажму информације. У Концептуалном оквиру наводи се да се изостављање или погрешно навођење ставке сматра материјалним уколико оно појединачно или колективно може утицати на економске одлуке корисника. Материјалност зависи од величине и природе изостале информације или погрешног навода, што представља предмет просуђивања у конкретним околностима. Величина и природа ставке или њихова комбинација могу бити одлучујући фактор¹⁰. Према МРС 1 - *Презентација финансијских извештаја*, свака (пар.29-31) материјално значајна група сличних ставки приказује се посебно у финансијским извештајима, као и ставке које имају различиту природу или функцију, уз претпоставку да су значајне. Ако ставка појединачно посматрано није материјална, она ће бити предмет агрегирања са осталим ставкама и као таква ће бити приказана у финансијским извештајима или напоменама. Одређене ставке, иако нису довољно материјалне да оправдају приказивање у финансијским извештајима, могу бити довољно материјалне да се захтева њихово укључивање у напомене¹¹.

Финансијска информација је материјална само уколико има информациону вредност за кориснике финансијских извештаја, односно уколико повећава исказну моћ финансијских извештаја. Уколико ставка није материјална, тада није важна ни њена величина. У условима неизвесности велики износ одређене ставке не посматра се нужно као материјалнији у односу на ставку нижег износа, будући да већи износ ставке не значи нужно већу исказну моћ. Отуда величина ставке сама по себи није довољна основа за процену материјалности. Такође, поједини аутори указују да материјалност није дихотоман односно "све или ништа" концепт. Другим речима, за различите величине ставки за које се очекује да ће се реализовати са одређеним степеном вероватноће постоје нивои материјалности. Претходно указује на то да није могуће дефинисати јединствени критеријум за утврђивање материјалности који се

9) European Securities and Markets Authority (2011), *Consideration of materiality in financial reporting*, Consultation Paper, p. 6.

10) IPSASB (2017), *The Application of the Concept Materiality to the Preparation of Financial Statements*, IFAC, p. 3.

11) Chaudhry, A., Fuller, C., Coetsee, D., Rands, E., Bakker, E., Vos, N., Varughese, S., Longmore, S., McIlwaine, S., & Balasubramanian, T. (2015), *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*, John Wiley & Sons, New Jersey, p. 44.

може применити на све рачуноводствене информације¹². Материјалност по својој суштини је специфична за свако предузеће, кориснике и временски оквир и, коначно, заснива се на просуђивању¹³.

Идентификовање сета информација чије укључивање у финансијске извештаје треба размотрити подразумева да се пође од онога што је важно за ентитет и састављаче у посматраној години, укључујући и питања која имају утицај на индустрију којој ентитет припада, или јурисдикцију у којој ентитет послује. Такође, у одређеним случајевима постоје захтеви за обелодањивањем информација које нису материјалне, а морају се приказати како би се омогућило да финансијски извештаји у целини обезбеде веродостојан преглед перформанси и позиције пословања. Отуда тест о томе да ли укључити или изоставити одређену информацију, односно треба ли је посматрати у светлу осталих информација које су садржане у финансијским извештајима¹⁴.

Фокусирање на информације које су специфичне за пословање може помоћи да се филтрирају информације и редукује њихов обим. На пример, информације о примењеним рачуноводственим политикама треба да осветле како су наведене политике релевантне за ентитет и начин на који су примењене. При том пажњу треба посветити специфичностима ентитета и пословног процеса, а настојати да се избегну генерички описи захтева садржаних у појединим МСФИ, чиме ће се обезбедити да се обим напомена редукује, а кључне рачуноводствене политике постану видљивије.

Одбор за Међународне рачуноводствене стандарде (International Accounting Standard Board - IASB) предузео је значајне напоре у правцу ефикасније комуникације са примарним корисницима финансијских извештаја, пре свега кроз иницијативу за примену новог начина груписања и приказивања информација. Један од кључних изазова у том процесу јесте и примена концепта материјалности приликом разматрања да ли постоји потреба за детаљнијим обелодањивањима и на који начин подмирити наведене захтеве¹⁵.

Поједини аутори сматрају да компаније настоје да прикажу само оно што је материјално тј. индикаторе перформанси који према уверењу менаџмента доприносе креирању вредности. Пожељно је изостављање нематеријалних информација, јер се тиме спречава замагљивање важних информација, али се такође сматра да је са циљем унапређења комуникације на релацији предузеће - примарни корисници потребно обелоданити детаљније информације о начину на који састављачи одређују које информације се сматрају материјалним.

12) Ro, B., (1982), "An Analytical Approach to Accounting Materiality", *Journal of Business Finance & Accounting*, 9(3), p.400.

13) Eccles, R., & Youmans, T. (2016), "Materiality and the Role of the Board", ICGN Yearbook, p. 10.

14) Deloitte, (2015), *Thinking Allowed: Materiality*, p. 10.

15) IFRS Foundation (2017), *Better Communication in Financial Reporting*, p. 27.

3. Рачуноводствене политике - кључна детерминанта исказне моћи финансијских извештаја

Ентитет треба да обелодани преглед значајних рачуноводствених политика, као и просуђивања која је менаџмент вршио у поступку припремања финансијских извештаја, а које имају значајније ефекте на износе приказане у финансијским извештајима. Рачуноводствене политике које су дефинисане МСФИ не примењују се када ефекат њихове примене није материјалан.

Може се поставити питање шта одређену рачуноводствену политику чини значајном. У покушају да одговори на наведено питање, особље IASB је сажело два приступа о томе да ли је концепт материјалности уопште могуће применити на рачуноводствене политике. Прво становиште оспорава значај наведених обелодањивања, полазећи од тога да рачуноводствене политике не утичу на одлуке корисника финансијских извештаја. Према другом мишљењу, информације о рачуноводственим политикама су значајне за кориснике када су повезане са материјалним информацијама, што је случај када укључују избор између више постојећих права опција или се захтева значајно просуђивање приликом дефинисања и имплементације рачуноводствене политике¹⁶.

Састављачи финансијских извештаја отуда треба пажљиво да размотре које информације треба обелоданити у складу са концептом материјалности, уз настојање да се обезбеде релевантне информације за примарне кориснике, које ће им омогућити да боље разумеју финансијске извештаје. Сматра се да разборита примена принципа материјалности може допринети да финансијски извештаји постану у већем степену усклађени и разумљиви и пруже фер увид у пословање предузећа. Постоје различити начини да се идентификују информације које су важне примарним корисницима¹⁷:

- саслушати примарне кориснике о томе шта им је важно;
- анализа финансијских извештаја;
- разматрање кључних питања на састанцима са инвеститорима и другим кључним стејкхолдерима;
- преглед локалних и међународног кодекса корпоративног управљања;
- анализа информација које су приказане у финансијским извештајима других ентитета у грани, тј. преглед извештаја конкуренције.

Обелодањивање кључних рачуноводствених политика треба да повећа свест корисника о осетљивости финансијских извештаја на избор метода, претпоставке и процене које се налазе у основи њиховог припремања. Кључним се сматрају рачуноводствене политике које у значајном степену осликавају финансијски положај и резултат ентитета, а истовремено захтевају субјективна и/или комплексна просуђивања. Оно што наведена питања чини посебно осетљивим јесте чињеница да је неопходно проценити ефекте инхерентно неизвесних питања. Како се број варијабли и претпоставки увећава, про-

16) Bellandi F., (2018) *Materiality in financial reporting: An Integrative Perspective*, Emerald Publishing Limited, Bingley, p. 116.

17) Deloitte, (2015), *Thinking Allowed: Materiality*, p. 8.

суђивања постају све комплекснија и мање објективна. Обелодањивања треба да обухвате информације неопходне за разумевање извршених процена, као и осетљивост финансијског положаја и резултата на процене¹⁸.

Обелодањивања о рачуноводственим политикама треба да се фокусирају на то како су политике специфичне за посматрани ентитет и на који начин су примењене. То ће, између осталог, бити постигнуто избегавањем пуког навођења генеричког текста појединих МСФИ у напоменама. Наиме, IASB је 2014. године унео амандман у МРС 1 - *Презентација финансијских извештаја* са циљем отклањања дилеме у вези са обимом обелодањивања у напоменама. У складу са наведеним изменама, није потребно вршити обелодањивање свих информација о одређеној позицији које су спецификоване на крају сваког МСФИ, односно уколико се одређена информација не сматра материјалном, исту не треба ни обелоданити.

Истраживања показују да велики број састављача прави грешку у вези са обелодањивањем и упркос претходној препоруци наставља да обелодањује нематеријалне информације у финансијским извештајима. Реч је о томе да састављачи финансијских извештаја перципирају да изостанак одређених информација има негативније консеквенце него када су оне приказане у финансијским извештајима. Проблематичност наведеног мишљења огледа се у томе да информације које нису материјалне могу да замагле приказане материјалне информације, умањујући при том корисност финансијских извештаја као целине.

Супротно, уколико у појединим МСФИ није спецификовано обелодањивање одређених информација за које састављачи финансијских извештаја процене да могу допринети бољем разумевању финансијске позиције и перформанси ентитета од стране корисника, оне треба да буду предмет добровољног обелодањивања.

Приликом разматрања које информације је потребно додатно објаснити, састављачи финансијских извештаја могу се руководити следећим смерницама¹⁹:

- Материјалност одређене класе трансакција и значај за природу пословања;
- Процене и просуђивања које су повезане са високим степеном неизвесности и тиме подложне изменама, а које значајно утичу на финансијску позицију и перформансе ентитета, као и њихову промену;
- Када у појединим МСФИ постоји могућност избора између више алтернатива или су неопходна значајна просуђивања приликом избора рачуноводствене политике;
- Када постоји потреба да менаџмент примени значајан ниво процене или просуђивања, приликом одабира и имплементације рачуноводствене политике.

18) Levine, S., Smith, M., (2011), "Critical Accounting Policy Disclosure", *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 26(1), p. 43.

19) Ernst & Young (2017), *Applying IFRS: Enhancing communication effectiveness*, p. 31.

MPC 1 - Презентација финансијских извештаја наводи да рачуноводствене политике треба обелоданити уколико такве информације доприносе да корисници разумеју начин на који настале трансакције, други догађаји и околности утичу на приказане перформансе и финансијску позицију. За сваки тип ентитета у складу са природом пословања корисници могу очекивати специфичне рачуноводствене политике. Од посебног значаја су обелодањивања о рачуноводственим изборима у условима када постоји могућност одабира између више алтернативних рачуноводствених политика, када треба објаснити разлоге конкретног избора и описати потенцијалне алтернативе и њихове ефекте. Наиме, познато је да преко конкретног избора у условима постојања више алтернатива састављачи финансијских извештаја врше одређена сигнализовања.

Када је у питању нова рачуноводствена политика која се први пут појављује у портфолију рачуноводствених политика посматраног ентитета, иста може настати као резултат ревидирања постојећих или увођења нових рачуноводствених стандарда. Посебно је значајно њено обелодањивање у случајевима када ентитет имплементира одређену политику пре ефективног датума ступања на снагу конкретног стандарда. С тим у вези, неопходно је објаснити очекивани утицај новог стандарда и из њега изведене рачуноводствене политике на финансијске извештаје ентитета²⁰. Неоспорно, предмет обелодањивања треба свакако да буду и добровољне промене рачуноводствених политика, разлози и последичне промене на кључне финансијске показатеље пословања.

За усвојене рачуноводствене политике ентитет треба да објасни догађаје и трансакције на које се ове политике односе, рачуноводствене принципе и методе које су коришћене приликом њихове имплементације, као и квантитативан утицај одабране рачуноводствене политике на финансијске извештаје. Кључне рачуноводствене политике могу се односити на признавање прихода, трошкове реструктурирања, импаритетна отписивања ненаплативих потраживања и других позиција, билансирање залиха, обрачун трошкова амортизације за некретнине, постројења и опрему, као и нематеријалну имовину, третман гудвила и интерно генерисаних нематеријалних улагања, хец-рачуноводство, пореске обавезе, пензионе планове и друго²¹. Тако, на пример, корисници треба да знају које мерне основице су примењене за поједине делове имовине, процењени користан век употребе и стопу отписивања. Наведене информације ће омогућити стицање увида у извршене рачуноводствене изборе, начин на који менаџмент види будућност пословања, кључне ризике и неизвесности, чиме ће се истовремено омогућити поређење наведених информација са информацијама обелодањеним у извештајима других ентитета у грани.

Наведена обелодањивања могу пружити транспарентан увид у претпоставке коришћене за извођење процена, посебно када је реч о одмеравању фер вредности, настале промене претпоставки током периода, разлог промене и последичне ефекте тих промена, потенцијалне факторе који могу условити

20) Chaudhry, A., Fuller, C., Coetsee, D., Rands, E., Bakker, E., Vos, N., Varughese, S., Longmore, S., Mcllwaine, S., & Balasubramanian, T. (2015), *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*, John Wiley & Sons, New Jersey, p. 50.

21) Gibson, C., (2009), *Financial Reporting and Analysis: Using Financial Accounting Information*, South-Western Cengage Learning, Mason, p. 462.

промене процена у будућности и повезане последице на финансијске извештаје²². На основу наведених информација корисници финансијских извештаја биће у могућности да оцене квалитет и волатилност приказаних финансијских информација, као и ефекте промена на будуће финансијске перформансе.

Дискусија о материјалности у напоменама се генерално фокусира на то да ли и где су извршена обелодањивања. Додатни аспект је начин на који се обелодањују чињенице које је ентитет одлучио да учини јавно доступним. Управо начин на који се приказују информације може утицати на перцепцију корисника, у смислу промене или замагљивања њиховог значења. Политика дискреције у обелодањивању наведених информација нанеће већу штету него што би она била да обелодањивање није ни извршено. Отуда начин и квалитет обелодањивања информација о рачуноводственим политикама представља интегрални део концепта материјалности у финансијским извештајима²³.

У пракси финансијског извештавања приметно је да значајан број предузећа не врши адекватна обелодањивања о кључним рачуноводственим политикама. У Напоменама већине домицилних предузећа углавном је препи-сан текст појединих рачуноводствених стандарда, услед чега је релевантност наведених информација незнатна. Резултати истраживања²⁴ узрока неадекватне садржине Напомена о овим важним питањима указују на два могућа фактора: прво, састављачи финансијских извештаја не успевају да препознају кључне рачуноводствене политике и тиме пруже додатне информације о њима, и друго, не постоји воља да се одговарајуће информације о наведеним питањима презентују примарним корисницима.

4. Изазови имплементације концепта материјалности у финансијском извештавању

Материјалност је концепт који је већ годинама уназад предмет дебата у научним и стручним круговима рачуновођа. Упркос томе, још увек не постоји универзални стандард на основу којег би се могао извести закључак о томе да ли одређену финансијску информацију треба обелоданити. Отуда, поједини аутори утврђивање материјалности пореде са "црном кутијом", због тога што не постоји јасна граница након које финансијска информација постаје материјална. Из наведених разлога утврђивање материјалности нужно се заснива на професионалном просуђивању састављача финансијских извештаја. За професију попут рачуноводствене, за коју је објективност кардинална, материјалност као концепт оптерећен субјективношћу представља својеврсну "Ахилову пету"²⁵. Ово даље указује на то да одлука о томе да ли је нешто материјално може значајно одступати за веома сличан, чак и исти сет чињеница. У теорији и пракси финансијског извештавања било је више покушаја да се

22) Graham, L., Carmichael, D.R., (2012), *Accountants' Handbook - Volume One: Financial Accounting and General Topics*, John Wiley & Sons, New Jersey, p. 40.

23) Bellandi F., (2018) *Materiality in financial reporting: An Integrative Perspective*, оп. цит, p. 168.

24) Hughes, S., Sander, J., & Snyder, J., "Critical accounting policy and estimate disclosure: Company response to the evolving SEC guidance", *Research in Accounting Regulation*, pp. 19-33.

25) Bernstein, L., "The Concept of Materiality", *The Accounting Review*, Vol. 42 (1), p. 90.

утврде одређени критеријуми који би састављачима помогли у утврђивању материјалности финансијских информација.

Амерички Одбор за стандарде финансијског рачуноводства (Financial Accounting Standard Board - FASB) у оквиру *Discussion Memorandum on materiality* предлаже два критеријума. Први критеријум полази од поређења износа посматране ставке у односу на другу релевантну ставку. Тако, на пример, ако је износ текућег или потенцијалног ефекта неке ставке једнак или већи од 10% у односу на релевантан износ друге изабране ставке из финансијског извештаја, ставку треба сматрати значајном. Уколико, међутим, висина материјалност зависи од околности²⁶. Наведени приступ представља саставни део напора усмереног ка успостављању одређеног степена униформности при утврђивању материјалности. Као аргумент за наведени приступ наводи се околност да униформност доприноси постизању веће упоредивости и контроли квалитета извршеног просуђивања од стране ревизора. Додатно, шире позната и прихваћена гранична зона за утврђивање материјалности професију и кориснике упознаје са познатим и експлицитно утврђеним нормама. Рачуновође је могу користити као смернице и постићи већи степен конзистентности у пракси²⁷.

Други критеријум који је означен као *критеријум променљивости* врши евалуацију утицаја посматране ставке на тренд или промене одређене рачуноводствене категорије између обрачунских периода. Раппорт (Rapport) подржава наведени приступ и указује на то да се критеријум материјалности може утврдити у условима када су познати просечни износи, трендови и рачио показатељи који изражавају значајне аналитичке релације у смислу рачуноводствених информација. Приликом процене материјалности рачуновође морају гледати уназад, како би утврдиле повезаност са информацијама из претходних периода, али такође морају гледати и унапред (будућност) како би процениле вероватноћу и кумулативне ефекте. Отуда, није све предмет квантификовања; одређени критеријуми односе се на квалитативно просуђивање, због чега је неопходно сагледати и следеће²⁸:

- факторе који утичу на утврђивање нето добитка;
- неуобичајене једнократне ставке;
- захтеве регулативе;
- специфичне догађаје и околности;
- трансакције са повезаним странама, као и
- компензације кључног особља.

Европски регулатор за хартије од вредности и тржишта (*European Securities and Market Authority*) указује на то да је материјалност специфична за сваки ентитет, те је неопходно вршити просуђивање материјалности у контексту финансијских извештаја ентитета као целине. Из наведених разлога МСФИ не могу дефинисати униформни квантитативни праг материјалности. Претходни став је у складу са чињеницом да униформност у финансијском извештава-

26) Ahmed Riahi-Belkaoui, (2004), *Accounting theory*, оп. цит. p. 228.

27) Bernstein, L., "The Concept of Materiality", *The Accounting Review*, Vol. 42 (1), p. 92.

28) Ahmed Riahi-Belkaoui, (2004), *Accounting theory*, оп. цит. p. 228.

њу, у смислу једнообразних решења за сва питања, није прихватљива, будући да свако предузеће представља специфичан скуп циљева, ресурса, трансакција, ризика и неизвесности, те избор одговарајућих метода како би се на најбољи начин приказала економска реалност захтева просуђивање рачуновођа. Отуда је неопходно посматрати шири контекст, специфичности извештајног ентитета, као и његово непосредно и шире окружење.

Примери трансакција и ефеката који су нарочито осетљиви када се врши процена материјалности, због чега је неопходно применити нижи праг за утврђивање материјалности, обухватају²⁹:

- кршење правних / регулаторних захтева;
- грешке које резултирају променом тренда, на пример губици се преиначују у добитке и обрнуто;
- грешке које утичу на рацио или друге показатеље који се користе приликом евалуације - на пример, сагласност са клаузулом о степену задужености, промене показатеља солвентности и друго.

Додатно, ставке које нису материјалне у једном извештајном периоду могу постати материјалне касније, са променом околности и обрнуто. Истраживања показују да предузећа одлуке о материјалности одређене ставке најчешће доносе посматрајући њен утицај на нето добитак. То је прва ставка која је осетљива и истовремено представља прелиминарни тест материјалности. Остали фактори такође су предмет разматрања, али импликације на нето добитак имају примарни значај³⁰.

Процена материјалности захтева разматрање врсте (типа) информације и износа који су укључени - квалитативни и квантитативни фактори. Квалитативне детерминанте су повезане са специфичностима или природом питања које је предмет разматрања. На пример, за утврђивање материјалности потраживања неопходно је узети у обзир врсту потраживања, услове, карактер уговорних односа, хартије од вредности дате као залог, валуту у којој су потраживања исказана и друго. Приликом оцене материјалности неопходно је размотрити и квалитативне факторе који су специфични не само за посматрани ентитет (трансакције са повезаним странама, неуобичајене трансакције, трансакције које доводе до неочекиваних промена или одступања од тренда), него и специфичности ширег окружења (промене у грани и привреди у којој предузеће послује).

Квантитативни фактори као детерминанта материјалности односе се на утврђивање да ли је информација материјална кроз посматрање утицаја одређеног догађаја, трансакције или услова на финансијску позицију, перформансе и новчане токове ентитета. При том, неопходно је размотрити не само величину утицаја који је приказан у финансијским извештајима, већ и ставке које нису приказане, а које могу имати утицај на перцепцију примарних корисника (на пример, потенцијалне обавезе и потенцијална имовина). Састављачи финансијских извештаја на основу квантитативних фактора

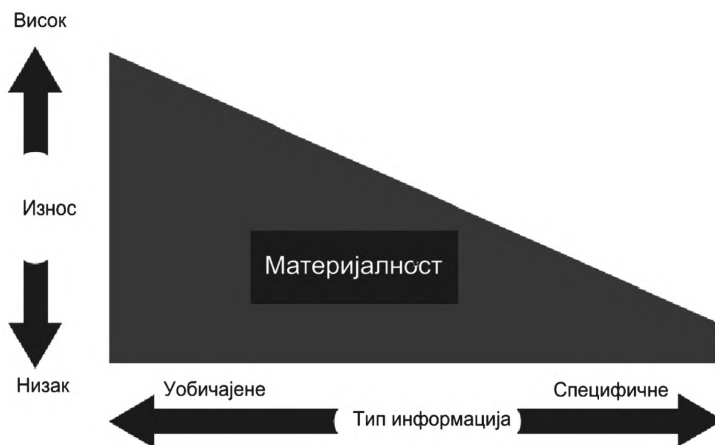
29) European Securities and Market Authority, 2011, "Consideration of materiality in financial reporting", Consultation Paper, p.10.

30) Newton, L., "The Risk Factor in Materiality Decisions", *The Accounting Review*, Vol. LII, No. 1, p. 106.

могу извести закључак о томе да ли је посматрана информација материјална. Међутим, није могуће ослонити се искључиво на квантитативне факторе када је реч о доношењу одлуке да одређена информација није материјална. Иако квантитативни праг доприноси процени материјалности, материјалност не би требало утврђивати искључиво на основу висине одређене ставке тј. њеним поређењем са укупном сумом активе, износом сопственог капитала, приходима, расходима, профитом. Напротив, у наведеном процесу неопходно је извршити додатно тестирање кроз призму квалитативних фактора³¹.

Природа активности или специфичност посматране ставке треба да обавести састављаче о томе да ли треба одредити висок или низак праг, у смислу износа који се укључује у финансијске извештаје. Информације о појединим уобичајеним активностима биће мање интересантне примарним корисницима. Из наведеног разлога у великим компанијама се понекад може уочити висок монетарни праг материјалности када се врши процена ставки повезаних са регуларним пословним активностима. Са друге стране, примарни корисници ће вероватно у већој мери бити заинтересовани да сазнају информације о зарадама кључног персонала, износе једнократних трансакција и мање уобичајена питања, чак и када су износи релативно ниски. Наведено потврђује да квантитативни праг није могуће фиксирати, већ он подлеже варијацијама, у зависности од квалитативних фактора. Постојање квалитативних фактора снижава праг за квантитативне износе, односно што је значај квалитативног фактора већи, то ће квантитативни праг бити нижи. Може се закључити да ће у екстремном случају квантитативни праг бити једнак нули, односно неће се ни разматрати висина ставке, у околностима када се са разлогом очекује да ће информација о одређеном питању утицати на одлуке примарних корисника (погледати Сliku бр. 1).

Слика бр. 1 - Праг материјалности

Извор: Deloitte (2013), *Thinking Allowed: Materiality*, p. 12.

31) IFRS Foundation (2017), IFRS Practice Statement 2 - *Making Materiality Judgement*, p. 17-18.

Тако, на пример, МРС 1 - *Приказивање финансијских извештаја* наводи околности које треба засебно обелоданити: у питању су ставке прихода и расхода, укидање отписа залиха или некретнина, постројења и опреме, ефекти реструктурирања, трансакције продаје некретнина, постројења и опреме или залиха, дисконтинуиране операције (прекид пословања), трансакције повезане са текућим судским процесима, укидање резервисања. Такође, материјалност одређеног питања може постати “врућа” тема, попут изложености одређеног привредног сектора или целокупне економије. Тада је важно обелоданити да ли је ентитет изложен одређеним ризицима. Такође, у појединим јурисдикцијама законским прописима се захтева обелодањивање, на пример инвестиционих активности у забрањене делатности или јурисдикције, кршења законских прописа од стране ентитета и слично.

Са циљем пружања подршке састављачима финансијских извештаја у процесу утврђивања материјалности, IASB је током 2017. године издао смернице које обухватају следећа четири корака³²:

1. Идентификовање информација које имају потенцијал да буду материјалне. Неопходно је најпре размотрити информационе потребе примарних корисника, као и захтеве садржане у појединим МСФИ који се могу применити на посматране трансакције, догађаје и околности;
2. Оцена да ли је информација која има потенцијал заиста материјална, односно да ли се може очекивати да ће одређена информација имати утицај на одлуке примарних корисника. Ова фаза заснива се на разматрању квантитативних и квалитативних фактора, као и њихове комбинације, у контексту специфичних околности;
3. Организовање информација у прелиминарне финансијске извештаје тако да се обезбеди јасан и концизан преглед. Ово подразумева нагласак на материјалним питањима, опису трансакција, догађаја и околности на што једноставнији и директан начин, указивање на повезаност појединих информација, приказ информација у формату који одговара њиховој природи. Циљ је да се омогући упоредивост у највећем могућем степену, уз настојање да се избегне дуплирање информација и осигура да нематеријалне информације не замагле оно што је важно;
4. Преглед прелиминарних финансијских извештаја, како би се утврдило да ли су све материјалне информације идентификоване, а материјалност разматрана из шире перспективе. Посебно је важна провера да ли су информације посматране појединачно и у контексту осталих информација заиста материјалне. У завршном кораку неопходно је извештаје допунити одређеним информацијама или пак изоставити информације које се тренутно сматрају нематеријалним. Такође, неопходно је извршити агрегирање, односно рашчлањавање (детаљнији приказ материјалних информација) или преуређивање информација.

Уколико постоје одређене дилеме, састављачима се препоручује да поново прођу кроз све наведене фазе, како би се обезбедила висока исказна моћ, односно фер приказ финансијске позиције, перформанси и новчаних токова ентитета.

32) IFRS Foundation (2017), IFRS Practice Statement 2 - *Making Materiality Judgement*, p. 14.

5. Концепт материјалности из перспективе ревизије финансијских извештаја

Своје мишљење о квалитету финансијских извештаја ревизор заснива на концепту материјалности и ревизорском ризику. Постоји значајна разлика између материјалности у ревизији (као основе за планирање ревизоровог рада) и материјалности у финансијском извештавању (праг за корекције услед изостављања или погрешног навођења). Циљ утврђивања материјалности у ревизији јесте дефинисање оквира обима посла који ревизор треба да посвети откривању да ли у финансијским извештајима постоје материјално значајни погрешни износи, односно прецизније утврђивање природе и временског распореда процедура које треба спровести. Процена материјалности, осим у наведеним, користи се и током фазе извођења мишљења ревизора о квалитету финансијских извештаја. Рачуноводствена материјалност са друге стране пружа могућност ревизору да одлучи како да поступи са познатим и пројектованим грешкама када их открије³³.

Приликом планирања ревизије, ревизор врши процену материјалности на³⁴:

- нивоу финансијских извештаја, будући да се оцењује квалитет финансијских извештаја у целини (реч је о глобалној материјалности);
- нивоу салда рачуна, кроз проверу појединачних салда изводи се општи закључак о квалитету финансијских извештаја у целини.

Примарни циљ дефинисања прелиминарне материјалности приликом планирања ревизије јесте да се идентификују перформансе материјалности, како би ревизор дефинисао процедуре које треба спровести и прецизирао праг за кумулативне грешке. С тим у вези, неопходно је да ревизор изабере адекватан бенчмаркинг, утврди ниво односно проценат у односу на изабрани бенчмаркинг који ће послужити као праг материјалности и да образложи избор. На избор бенчмаркинга утичу фактори попут: специфичности ентитета и његовог окружења, променљивост одређене позиције, као и чињеница да ли се корисници посебно фокусирају на поједине ставке у финансијским извештајима. Приликом квантификовања (израчунавања) материјалности ревизори се служе следећим мерама: добитак пре пореза 5%, приходи од продаје 0,5%, затим 0,3-0,5% од укупне активе, односно износ који је већи од 1% сопственог капитала. Поред наведених, ревизор са циљем откривања материјално значајних питања врши поређење одређених позиција са њиховим износима из претходних обрачунских периода. У току извођења ревизије могуће је да ревизор открије нове околности које захтевају да се ревидира првобитно утврђени праг материјалности³⁵.

Међутим, материјалност се не може посматрати као пуко обрачунавање процентуалног износа од неке ставке, већ као што је претходно истакнуто, примарни фокус мора бити на просуђивању шта све може утицати на одлуке корисника. У бројним случајевима релативно ниски износи могу се сматрати

33) Jackoby, J., & Levy, H. (2016). "The Materiality Mystery", *The CPA Journal*, July 2016, p. 14-5.

34) Милојевић, Д., (2006), *Ревизија финансијских извештаја*, ФТБ Београд, стр. 146.

35) ICAEW (2017), *Materiality in the audit of financial statements*, ICAEW, London, p. 5.

материјалним (уколико се мења предзнак периодичног резултата, утиче на показатеље солвентности и друго). Квалитативни фактори које ревизор користи за оцену материјалности обухватају следеће: вероватноћу постојања поступака креативног рачуноводства, постојање ограничавајућих клаузула од стране кредитора, могућност утицаја на цене акција, потенцијалне пословне комбинације, предстојећа јавна понуда акција, неефикасан систем интерне контроле, непостојање одбора за ревизију у ентитету и слично³⁶.

Будући да је наведена анализа веома комплексна, са циљем подршке ревизорима у напорима препознавања материјалних питања, дефинисане су четири перспективе материјалности³⁷:

- нетачна тврдња, односно грешка у финансијским извештајима (исказан је погрешан износ или на погрешној позицији);
- недостаци интерне контроле (ИК) условљени превидима у дизајнирању или функционисању ИК;
- значајно одступање прошлих рачуноводствених процена у односу на напредно остварени износ;
- манипулације у финансијским извештајима, усмерене на исказивање (не)повољније слике о финансијској позицији и резултатима пословања.

Свака од наведених перспектива одликује се специфичним квантитативним прагом материјалности. Ревизори морају разумети све наведене перспективе материјалности како би били у могућности да процене ефекте откривених кључних одступања на квалитет финансијских извештаја.

Посебно је важно да се процене фактори који се налазе у основи погрешног приказивања, односно да ли с тим у вези постоје скривени мотиви и интенције. Неки од мотива могу бити настојање да се цене акција одрже на високом нивоу, тј. да се спречи њихов пад, повећа исказани резултат, потцени вредност имовине или обавеза, оствари корист за менаџмент и слично. Други важан аспект који ревизори морају утврдити у вези са насталим материјалним грешкама јесте њихов утицај на перцепцију и просуђивање корисника финансијских извештаја и повезане последице. Подсећања ради, ревизорски ризик односи се на ризик да ревизор неће изразити одговарајуће мишљење о квалитету финансијских извештаја, тј. да ће изразити неусловно мишљење у околностима у којима финансијски извештаји садрже материјално значајне погрешне износе. У датом контексту адекватна оцена материјалности од стране ревизора представља важан фактор очувања поверења јавности у ревизорску професију и читав процес финансијског извештавања.

Закључак

Концепт материјалности у финансијском извештавању кључан је за састављаче финансијских извештаја, ревизоре и примарне кориснике. Финансијска информација је материјална само уколико повећава исказну моћ финансијских извештаја, односно има информациону вредност за кориснике фи-

36) Razaee, Z., Riley, R., (2010), *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*, p. 247.

37) Worhies, J., B., (2005), "The New Importance of Materiality", *Journal of Accountancy*, May 2005, p. 54,

нансијских извештаја у процесу одлучивања. Материјалност информација треба утврдити тако да се обезбеди да финансијски извештаји не приказују безначајне информације које могу замаглити важне информације за примарне кориснике. Околност да не постоји посебан стандард који дефинише материјалност финансијских информација условила је да поједини аутори утврђивање материјалности пореде са “црном кутијом”, додајући призвук мистерије самом процесу. Наиме, за различите износе појединих ставки за које се очекује да ће се реализовати са одређеним степеном вероватноће постоје одређени нивои материјалности. Додатно, професионално просуђивање претпоставља да рачуновођа има субјективан став о одређеним питањима.

Претходно наведено потврђује да није могуће дефинисати јединствени критеријум за утврђивање материјалности, који се може применити на све рачуноводствене информације. Осим тога, ставке које нису материјалне у једном извештајном периоду могу постати материјалне касније, са променом околности и обрнуто. Тиме се отвара питање објективности финансијских извештаја, будући да се оцена материјалности може разликовати од састављача до састављача финансијских извештаја, али и других професионалаца попут ревизора.

Материјалност финансијских информација је неопходно одредити на бази разматрања бројних фактора, како квантитативних тако и квалитативних, као и њихове комбинације. Информације о кључним рачуноводственим политикама, као и претпоставкама коришћеним за извођење закључака о материјалности одређених информација, обелодањене у Напоменама уз финансијске извештаје, значајно умањују степен информационе асиметрије, повећавајући свест корисника о сензибилности финансијских извештаја на методе, претпоставке и процене које се налазе у основи њиховог припремања.

Постоји значајна разлика између материјалности у ревизији (као основе за планирање ревизоровог рада) и материјалности у финансијском извештавању (праг за корекције услед изостављања или погрешног навођења). Задатак ревизора, између осталог, је да утврди узрок постојања материјално значајних погрешних износа у финансијским извештајима. Разборита примена материјалности треба да допринесе да финансијски извештаји постану у већем степену усклађени и разумљиви и пруже фер увид у пословање предузећа, чиме ће се омогућити измирење информационих потреба примарних корисника финансијских извештаја.

Литература

1. Ahmed Riahi-Belkaoui, (2004). *Accounting theory*, Thomson Learning, London
2. Bazley M., Hancock P., Berry A., & Jarvies R., (1999). *Contemporary accounting: A Conceptual Approach*, Nelson Thomson Learning
3. Bellandi F., (2018) *Materiality in financial reporting: An Integrative Perspective*, Emerald Publishing Limited, Bingley
4. Bernstein, L., (1967), “The Concept of Materiality”, *The Accounting Review*, Vol. 42 (1), pp. 86-95.

5. Chaudhry, A., Fuller, C., Coetsee, D., Rands, E., Bakker, E., Vos, N., Varughese, S.-Longmore, S., Mcllwaine, S., & Balasubramanian, T. (2015), *Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*, John Wiley & Sons, New Jersey
6. Gibson, C., (2009), *Financial Reporting and Analysis: Using Financial Accounting Information*, South-Western Cengage Learning, Mason
7. Deloitte, (2015), *Thinking Allowed Materiality*, Deloitte LLP/
8. Eccles, R., & Youmans, T. (2016), *Materiality and the Role of the Board*, ICGN Yearbook
9. Ernst & Young (2017), *Applying IFRS: Enhancing communication effectiveness*
10. European Securities and Market Authority, 2011, *Consideration of materiality in financial reporting*, Consultation Paper
11. Graham, L., Carmichael, D.R., (2012), *Accountants' Handbook - Volume One: Financial Accounting and General Topics*, John Wiley & Sons, New Jersey
12. Hughes, S., Sander, J., & Snyder, J., "Critical accounting policy and estimate disclosure: Company response to the evolving SEC guidance", *Research in Accounting Regulation*, pp. 19-33.
13. IFRS Foundation (2017-a), *Better Communication in Financial Reporting*
14. IFRS Foundation (2017-b), IFRS Practice Statement 2 - *Making Materiality Judgement*
15. PSASB (2017), *The Application of the Concept Materiality to the Preparation of Financial Statements*, IFAC
16. ISAC (2016), *A Professional Judgement Framework for Financial Reporting Decision Making*
17. Jackoby, J., & Levy, H. (2016), "The Materiality Mystery", *The CPA Journal*, July 2016, pp. 14-18.
18. Levine, S., Smith, M., (2011), "Critical Accounting Policy Disclosure", *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 26(1), pp.39-75.
19. Милојевић, Д., (2006), *Ревизија финансијских извештаја*, ФТБ Београд
20. Newton, L., "The Risk Factor in Materiality Decisions", *The Accounting Review*, Vol. LII, No. 1, pp. 97-107.
21. Razaee, Z., Riley, R., (2010), *Financial Statement Fraud: Prevention and Detection*, John Wiley & Sons, New Jersey
22. Ro, B., (1982), "An Analytical Approach to Accounting Materiality", *Journal of Business Finance & Accounting*, 9(3), pp. 397-412.
23. Worhies, J., B., (2005), "The New Importance of Materiality", *Journal of Accountancy*, May 2005, pp. 53-59.